Tulip®
computers

PC/AT Gebruikershandleiding

Tulip computers
's-Hertogenbosch The Netherlands

© Copyright 1987, Tulip Computers.

Part number: 72-10258-01/330

Uitgiftedatum: Januari 1988

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this manual may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Uitgegeven door:

Tulip Computers
Postbus 3337
5203 DH 's-Hertogenbosch
Nederland

AANSPRAKELIJKHEID

In deze handleiding wordt een product beschreven van Tulip Computers te 's-Hertogenbosch, Nederland.
Uit de levering van deze handleiding door Tulip Computers vloeit geen enkele garantie voort. De informatie is met grote zorgvuldigheid samengesteld. Er zouden echter typfouten, of technische onvolkomenheden in voor kunnen komen. Tulip Computers aanvaardt geen verantwoordelijkheid voor schade die, direct of indirect, voortspruit uit het gebruik van deze handleiding.

Als het product software bevat, is de koper de eigenaar van de diskette(s) waarop de software geleverd wordt. Alle rechten voor wat betreft de naam en het eigendom van de software, berusten echter bij Tulip Computers. De software mag alleen worden gebruikt in Tulip computers.

Het copyright op de hardware, software, en de documentatie van het product berust bij Tulip Computers. Het kopiëren ervan is niet toegestaan. Van de software mag door de koper 1 (een) kopie worden gemaakt, uitsluitend als *backup*, voor eigen gebruik.

Tulip Computers behoudt zich het recht voor deze handleiding te wijzigen of te verbeteren, zonder voorafgaande waarschuwing.

Handelsmerken

Tulip is een geregistreerd handelsmerk van **Tulip Computers.**

Microsoft en MS-DOS zijn geregistreerde handelsmerken van Microsoft Corporation.

IBM is een geregistreerd handelsmerk van International Business Machines Corporation.

Uw dealer:

INHOUD

INTRODUCTIE 5

Aansluitingen 6

1 WAT IS MS-DOS 9

2 DISKETTES EN DISKETTE-STATIONS 10

Diskette 10
Schrijfbeveiliging 11
Hoe u een diskette in een station plaatst 12
Welk systeem hebt u 13
Wat is een bestand 15

3 ENKELE BELANGRIJKE TOETSEN 16

4 HOE U UW COMPUTER START 18

5 DE EERSTE KEER DAT U MS-DOS GEBRUIKT 19

MS-DOS installeren op diskettes 20
MS-DOS installeren op een vaste schijf 24
MS-DOS starten 27

6 HOE U MS-DOS OPDRACHTEN GEBRUIKT 29

Werken met diskettes 29
Diskettes formatteren 29
Diskettes kopiëren 31
Diskettes vergelijken 33
Diskettes controleren 34
Werken met bestanden 36
De directory op het scherm tonen 36
Een bestand kopiëren 37
De inhoud van een bestand lezen 38
De naam van een bestand wijzigen 38
Een bestand van de schijf verwijderen 39
Handige tips 40

WOORDENLIJST 41

INTRODUCTIE

Voordat u deze handleiding gaat gebruiken moet u in het bezit zijn van:

- Een Tulip computer die onder het MS-DOS besturingssysteem draait, met toetsenbord, beeldscherm en minimaal één diskette-station.

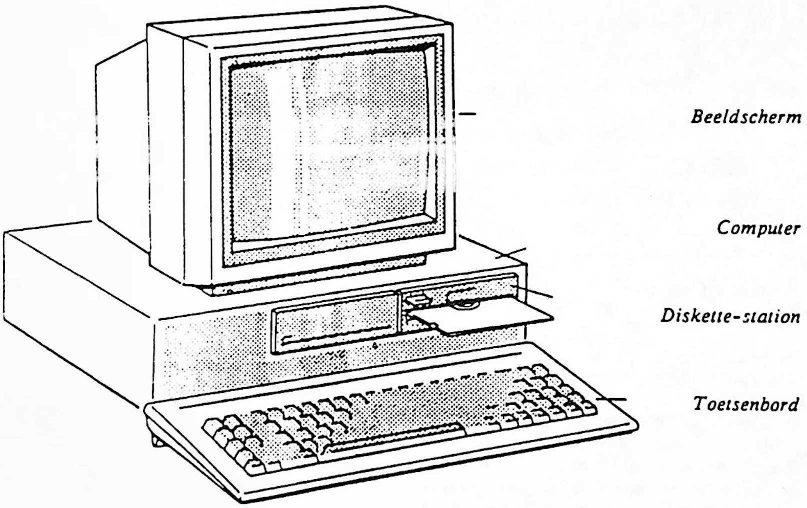

- De originele DOS-diskette(s) die de bestanden bevatten van het MS-DOS besturingssysteem. (5.25" of 3.5" diskettes, afhankelijk van het type diskette-station(s) van uw systeem).

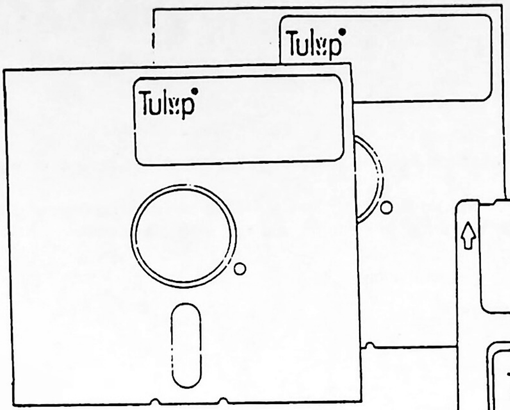

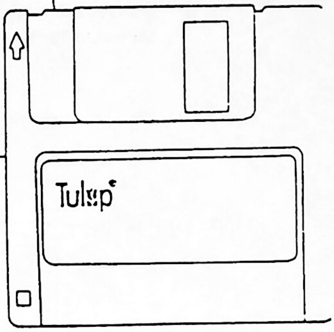

- De MS-DOS / GW-BASIC handleiding met daarin:

  PC/AT Gebruikershandleiding (deze handleiding)

  MS-DOS handleiding

  GW-BASIC handleiding

Aansluitingen

Hieronder vindt u een verklaring met tekening van alle aansluitingen van het computersysteem. De connectors vindt u aan de achterzijde van de computer. U moet eerst de verschillende eenheden met elkaar verbinden en daarna pas de netaansluiting maken. Wij adviseren u om de apparatuur op het lichtnet aan te sluiten in randgeaarde contactdozen. Schakel eerst de randapparatuur in (beeldscherm, printer, enz.) en als laatste de computer. Uitschakelen doet u in omgekeerde volgorde. De vet gedrukte verbindingen moeten minimaal aanwezig zijn voordat de computer wordt ingeschakeld.

Computer

Toetsenbord

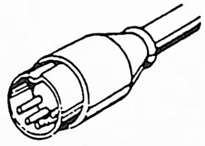

Computer

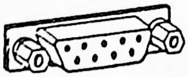

Beeldscherm (monitor)

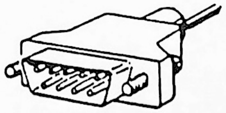

Computer

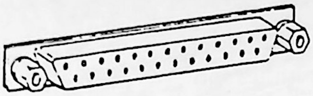

Parallelle printer
(of andere parallelle randapparatuur)

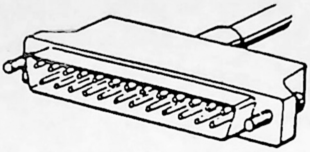

Computer

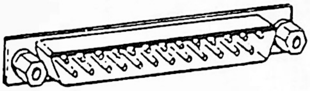

Seriële printer
(of andere seriële randapparatuur)

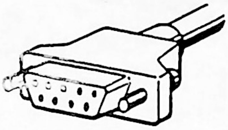

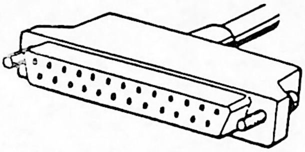

Computer

Muis (Universal Mouse)

Alleen actief als de muis-hardware geïnstalleerd is.

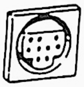

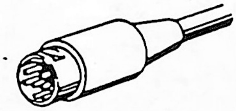

Computer

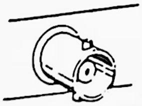

Netwerk-aansluitingen (optioneel)

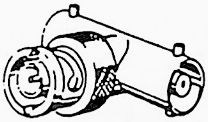

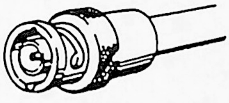

Computer *SCSI aansluiting*
(bv. voor externe vaste schijf of tape streamer)

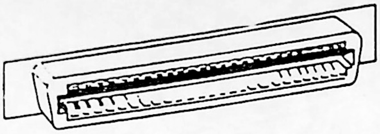

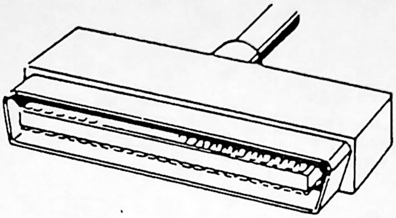

Computer *SCSI aansluiting (optioneel)*

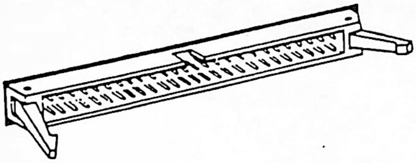

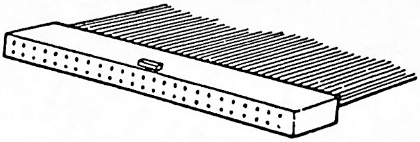

Computer *Netvoedingskabel voor monitor*
(Wordt meegeschakeld met de hoofdschakelaar van het systeem.)

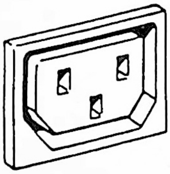

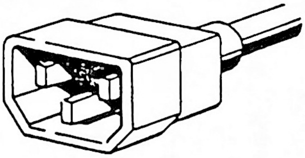

Computer **Netvoeding**

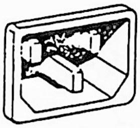

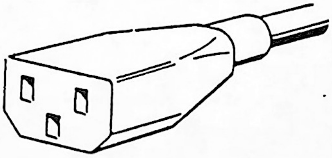

1 WAT IS MS-DOS?

MS-DOS® is een afkorting van "MicroSoft® Disk Operating System".
De bestanden *msdos.sys* en *io.sys* (beide "verborgen" bestanden op de DOS-diskette) vormen de schakel tussen u en de hardware van de computer. Onder "hardware" verstaan we het tastbare deel van de computer (kaarten met onderdelen, bedrading, enz.). MS-DOS "bestuurt" het hele systeem, inclusief de diskette-eenheden, de vaste schijf en de afdrukeenheid. Met behulp van MS-DOS kunt u programma's maken en bewaren op een diskette of een vaste schijf. Deze en andere programma's zoals Microsoft Word worden toepassingsprogramma's of applicatieprogramma's genoemd.

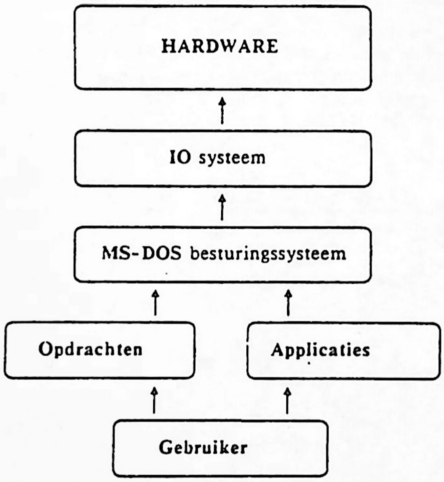

2 DISKETTES EN DISKETTE-STATIONS

Diskette

Een diskette is een ronde flexibele schijf voorzien van een laagje magnetisch materiaal, opgesloten in een vierkante hoes met uitsparingen. Op zo'n diskette kunnen programma's en gegevens worden opgeslagen.

Het lezen en schrijven van de diskette gebeurt door de lees- en schrijfkop in het diskette-station. Terwijl de diskette draait, beweegt de lees- en schrijfkop zich over de diskette en leest of schrijft de informatie van of naar de diskette.

Om te kunnen onthouden wat er op de diskette staat plakt u bovenaan op de voorkant een etiket. Schrijf altijd met een zachte viltstift op het etiket, nooit met een potlood of ballpoint want daarmee kunt u de diskette beschadigen. Denk er om dat het etiket niet over uitsparingen geplakt wordt en **raak nooit de flexibele magnetische schijf aan.**

De diskette wordt verdeeld in "sporen" en "sectoren". Dit indelen (formatteren) van een nieuwe diskette gebeurt met de opdracht Format. Hierbij worden de sporen en sectoren ook genummerd zodat het besturingssysteem de informatie terug kan vinden. (Zie afbeelding.)

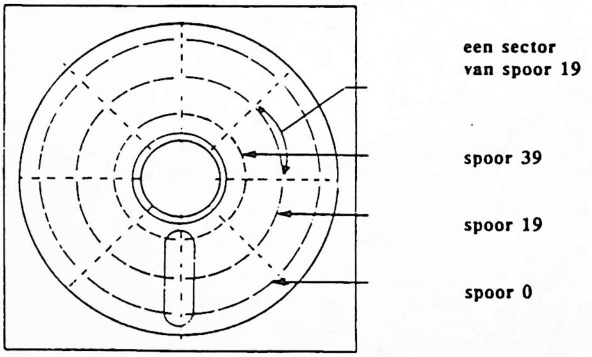

Diskettes zijn er in enkele verschillende groottes. Bovendien kunnen ze op verschillende manieren worden ingedeeld.

Bijvoorbeeld: 5,25" (± 13,5 cm) diameter, verdeeld in 40 sporen en 8 sectoren per spoor. Zo'n diskette kan 360 Kb aan informatie bevatten (ongeveer 360.000 'bytes'). Elke letter die op de diskette wordt opgeslagen, neemt 1 byte ruimte in beslag.

Schrijfbeveiliging

De informatie op een diskette kunt u beveiligen. Dit is heel belangrijk omdat de informatie misschien verloren zou kunnen gaan. U zou bijvoorbeeld per ongeluk informatie kunnen overschrijven. De wijze van beveiligen is afhankelijk van het type diskette. De 5,25" diskettes hebben in de rechter bovenhoek een kleine inkeping. Als u de informatie wilt beveiligen dan plakt u een ondoorzichtige sticker over de inkeping (worden meestal bij de diskettes geleverd). U vouwt de sticker over de voor- en achterzijde heen. Gebruik nooit transparant plakband. Als de diskette beveiligd is kunt u wel informatie lezen maar u kunt er niets op schrijven. Als u de sticker eraf haalt kunt u er weer informatie naar schrijven. Het kan ook voorkomen dat u een 5,25" diskette hebt waar geen inkeping op zit. Deze diskettes zijn dan al beveiligd en er kan dus geen informatie meer worden bijgeschreven. U kunt van deze diskettes alleen informatie lezen.

Achterzijde **Voorzijde**

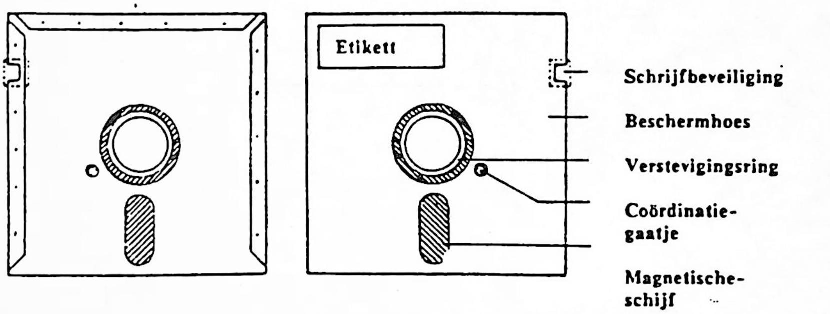

Verder is er de 3,5" (± 9 cm) diskette waarbij de schrijfbeveiliging zich rechtsonder op de achterzijde van de diskette bevindt. Deze diskette heeft geen inkeping maar een plastic schuifraampje. U kunt naar zo'n diskette schrijven wanneer het raampje dicht is. Als u het raampje openschuift, dan is de diskette weer beveiligd.

Achterzijde **Voorzijde**

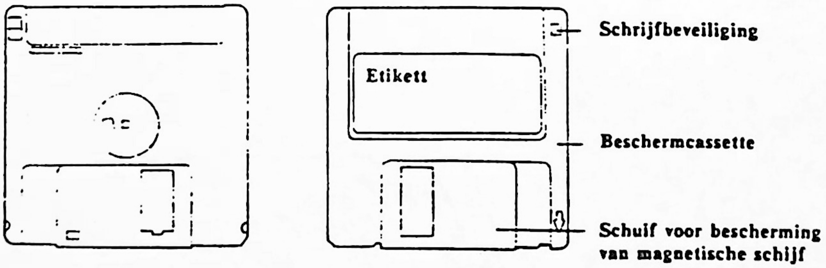

Hoe u een diskette in een station plaatst

Het plaatsen van een 5,25" diskette in een diskette-station gaat als volgt:

1 Haal de diskette uit het papieren beschermhoesje.

2 Schuif de diskette, met het etiket aan de bovenzijde en naar u toe gericht, zo ver mogelijk in het diskette-station.

3 Sluit het diskette-station. U hoort dan een klik.

4 Bij het verwijderen van de diskette drukt u op de knop linksboven op het diskette-station. De diskette schuift dan uit het diskette-station. (Sommige diskette-stations hebben een deurtje of een hefboompje).

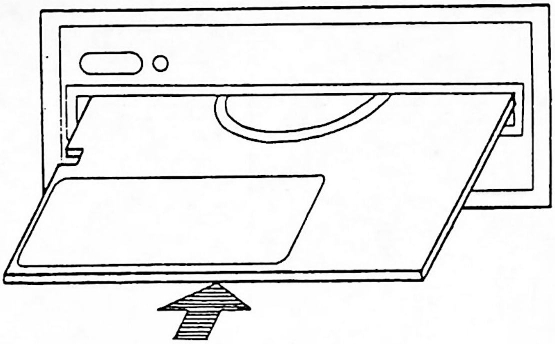

Het plaatsen van een 3,5" diskette gaat als volgt:

1 Houd de diskette zó dat het pijltje aan de bovenzijde staat en in de richting van het diskette-station wijst.

2 Schuif de diskette in het diskette-station totdat u een klik hoort.

3 Het verwijderen van de diskette gebeurt door op de knop rechtsboven te drukken. De diskette schuift dan uit het diskette-station.

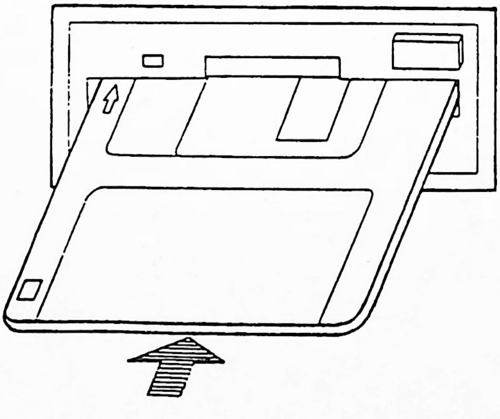

Welk systeem hebt u

Er zijn enkele soorten diskette-stations waarmee uw computer kan zijn uitgerust. Het is mogelijk dat u een machine heeft met twee diskette-stations, of met een vaste schijf en een diskette-station. (Ook één diskette-station is mogelijk). De stations kunnen ook boven elkaar geplaatst zijn. Elke diskette-station of vaste schijf wordt met een stationletter aangeduid.

Systeem met één diskette-station

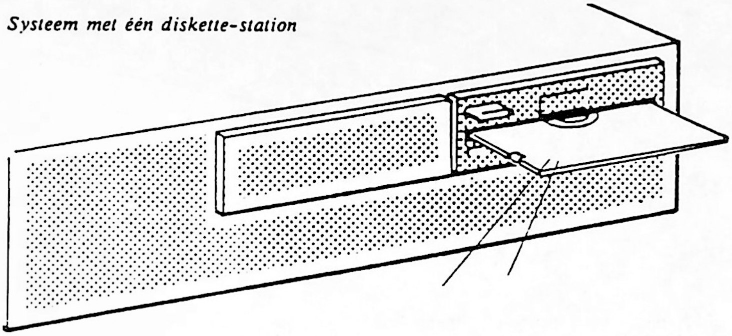

Stationletter **A:** *en* **B:**

Bij twee diskette-stations (A: en B:) kunt u met twee diskettes tegelijk werken.

Systeem met twee diskette-stations

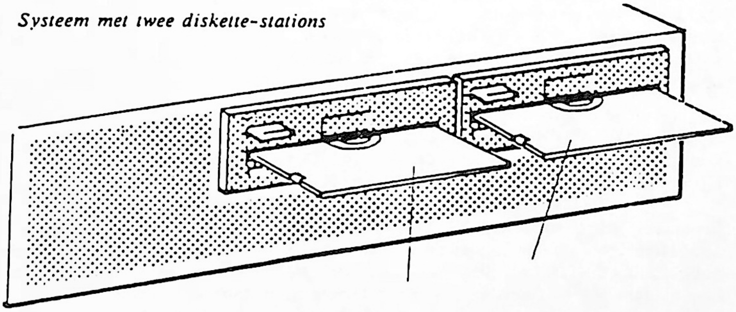

Stationletters **A:** **B:**

Bij een diskette-station gecombineerd met een vaste schijf hebt u in feite drie stationletters. Het diskette-station wordt zowel A: als B: genoemd en de vaste schijf wordt C: genoemd.

Systeem met vaste schijf en een diskette-station

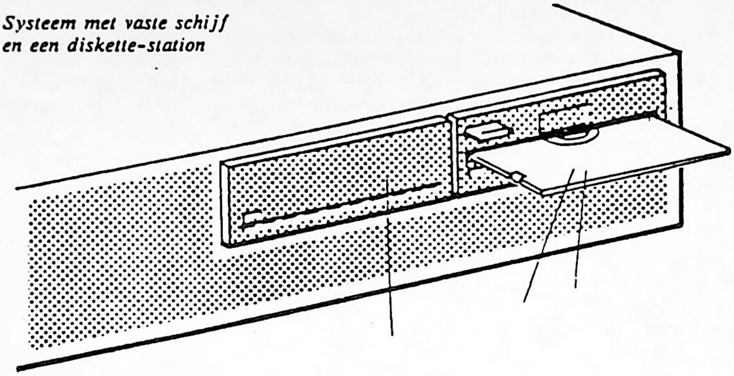

Stationletters **C:** **A:** *en* **B:**

Er zijn verschillende types diskette-stations. De benaming van het bijbehorende type diskette is hetzelfde als van de diskette-stations.

Er is een enkelzijdig (160Kb/180Kb) diskette-station waarin alleen met enkelzijdige diskettes gewerkt kan worden. Het diskette-station leest en schrijft aan één kant van de diskette. De enkelzijdig beschreven diskette bevat 40 sporen en 8 of 9 sectoren per spoor. Op zo'n diskette kan 160 of 180 KB aan informatie worden opgeslagen.
(1Kb = 1024 bytes)

Er is een dubbelzijdig (320Kb/360Kb) diskette-station waarin met enkelzijdige *en* met dubbelzijdige (320Kb/360Kb) diskettes gewerkt kan worden. Het station leest en schrijft aan beide zijden van de diskette. De dubbelzijdig beschreven diskette bevat 40 sporen per zijde en 8 of 9 sectoren per spoor. Op zo'n diskette kan 320 of 360 KB aan informatie worden opgeslagen.

Er is een dubbelzijdig (720Kb) diskette-station waarin alleen met dubbelzijdige (720Kb) diskettes gewerkt kan worden. Dit diskette-station leest en schrijft aan beide zijden van de diskette. Deze diskette bevat 80 sporen per zijde en 9 sectoren per spoor. Er kan 720 KB informatie worden opgeslagen.

Er is een hoge capaciteit (1.2Mb) diskette-station waarin met enkelzijdige, dubbelzijdige en hoge capaciteit diskettes gewerkt kan worden, maar *niet* met dubbelzijdige (720Kb) diskettes. Het diskette-station leest en schrijft ook hierbij aan beide zijden van de diskette. De hoge capaciteit diskette bevat nu 80 sporen per zijde en 15 sectoren per spoor. Deze diskette kan 1.2 MB aan informatie opslaan. (1 Mb = 1 Megabyte = 1.048.576 bytes)

Opmerkingen Het is *niet* mogelijk een diskette te lezen in een enkelzijdig of dubbelzijdig diskette-station als u die diskette gebruikt hebt in een hoge capaciteit diskette-station.
Een 720KB diskette kan *alleen* gelezen worden in een dubbelzijdig 720KB diskette-station.

Wat is een bestand

Een bestand ("*file*") is een verzameling bij elkaar behorende informatie op een diskette (of vaste schijf) met een eigen bestandsnaam. U kunt een diskette vergelijken met een dossierkast en bestanden met de dossiermappen. Alle informatie is netjes in aparte mappen opgeborgen met elk een eigen naam. Bestanden kunnen tekst of programma's bevatten.

Een volledige bestandsnaam bestaat uit twee gedeelten met een punt ertussen. Het tweede gedeelte wordt *bestandstype* genoemd. Het eerste gedeelte van de bestandsnaam kan maximaal 8 karakters lang zijn. Het bestandstype mag maximaal 3 karakters lang zijn.

Bij het typen van een bestandsnaam, kunt u ook de schijfeenheidletter opgeven. Dan zal DOS meteen in de goede schijfeenheid gaan zoeken. Achter de schijfeenheidletter typt u ALTIJD een dubbele punt ":".

Voorbeeld: A>*type b:memo1.txt*

Dit betekent:

type Druk af op het beeldscherm

b: Zoek het bestand in station B.

memo1.txt De naam van het bestand (met bestandstype *.txt*)

Tussen de stationletter en de bestandsnaam typt u geen spatie. Als u nu op ENTER drukt, zal MS-DOS in station B zoeken en u ziet de inhoud van het bestand op het scherm verschijnen. (Als er tenminste op de diskette in station B een bestand met die naam voorkomt).

3 ENKELE BELANGRIJKE TOETSEN

Het toetsenbord van uw computer lijkt veel op dat van een gewone schrijfmachine en kan ook als zodanig gebruikt worden. Het bevat echter nog enkele toetsen meer, die nodig zijn om het systeem te besturen.

Er zijn enkele belangrijke verschillen met het toetsenbord van een schrijfmachine:

Een computer kent het verschil tussen het cijfer 1 en de kleine letter l. Zorg er voor dat u geen l typt als u het cijfer 1 bedoelt.

De hoofdletter O en het cijfer 0 lijken ook op elkaar, maar ze betekenen voor de computer iets geheel verschillends. Veel computers zetten een schuine streep door het cijfer 0, om verwarring te voorkomen. Let er op dat u steeds het juiste teken typt.

Hieronder vindt u de beschrijving van enkele belangrijke toetsen:

SPATIEBALK De spatiebalk verplaatst de cursor (het knipperende streepje op het scherm) naar rechts en voegt spaties aan de regel toe.

BACKSPACE (correctietoets). Hiermee kunt u, vóórdat u op ENTER hebt gedrukt, typfouten corrigeren. De cursor gaat dan één plaats naar links, en wist daarbij het ervoor liggende teken uit. U kunt nu weer verder typen.

CTRL Deze toets wordt evenals de SHIFT toets *tegelijk* met andere toetsen gedrukt voor het uitvoeren van bepaalde opdrachten of functies.

ALT Dit is ook een toets die in combinatie met andere toetsen wordt gebruikt.

ENTER deze toets moet u altijd indrukken *na* het typen van een opdracht. Dan pas wordt de opdracht uitgevoerd.

SHIFT bij het ingedrukt houden van deze toets kunt u hoofdletters typen, en de bovenste van toetsen met dubbele tekens. (Bijvoorbeeld de tekens boven de cijfers).

CAPS LOCK als u één keer op CAPS LOCK hebt gedrukt, verschijnt de tekst die u typt in hoofdletters (*tenzij* u de SHIFT toets ingedrukt houdt). Als u de toets nogmaals indrukt, verschijnt de tekst weer in kleine letters.

ESC Hiermee wordt de hele regel ongedaan gemaakt. U kunt nu een nieuwe opdracht gaan typen.

CTRL-ALT-DEL Door deze drie toetsen *gelijktijdig* te drukken wordt het MS-DOS besturingssysteem opnieuw gestart.

4 HOE U UW COMPUTER START

Nadat u het toetsenbord en het beeldscherm met de computer hebt verbonden en de stekers in de contactdoos hebt gestoken kunt u als volgt uw computer starten:

SYSTEEM ZONDER VASTE SCHIJF:

1 Plaats de DOS-diskette in diskette-station A en sluit het station.

2 Schakel eerst uw beeldscherm in en daarna de computer (U vindt de hoofdschakelaar aan de achterzijde.)

3 Het lichtje op het diskette-station gaat branden en u hoort een zoemend geluid. Uw computer leest op dit moment de diskette.

Als uw computer al aan stond en u wilt opnieuw starten, dan gaat dat zo:

1 Plaats de DOS-diskette in diskette-station A en sluit het station.

2 Start het systeem door *gelijktijdig* op de drie toetsen CTRL-ALT-DEL te drukken.

3 Het lichtje op het diskette-station gaat branden en u hoort een zoemend geluid. Uw computer leest nu de diskette.

SYSTEEM MET VASTE SCHIJF:

U kunt DOS starten vanaf de vaste schijf (mits de systeembestanden naar de vaste schijf werden gekopieerd. Zie hiervoor hoofdstuk 5).

Als de computer uit staat:

- Schakel eerst uw beeldscherm in en daarna de computer (hoofdschakelaar aan achterzijde.)

Als de computer al aan stond:

- Start het systeem opnieuw door *gelijktijdig* op de drie toetsen CTRL-ALT-DEL te drukken.

Attentie Bij het starten vanaf een vaste schijf mag er *geen* diskette in diskette-station A: aanwezig zijn.

5 DE EERSTE KEER DAT U MS-DOS GEBRUIKT

De eerste keer dat u MS-DOS op uw computer gebruikt, moet u de SETUP-procedure uitvoeren. Daarmee worden de MS-DOS bestanden gekopieerd naar een werkkopie van uw systeem-diskettes, of naar de vaste schijf van uw computer. De originele systeemdiskette die bij uw computer werd geleverd, zal het programma SETUP automatisch starten.

Als uw computer *geen* vaste schijf heeft, hebt u na het beëindigen van SETUP een complete kopie van uw originele DOS-diskettes.

Als uw computer *wél* een vaste schijf heeft, hebt u na beëindiging van SETUP een kopie van de MS-DOS bestanden op die schijf. Vanaf dat moment kunt u uw systeem starten vanaf de vaste schijf.

Als u uw computer voor de eerste maal hebt gestart met de originele systeemdiskette (de eerste van de drie MS-DOS diskettes) in station A, dan wordt het programma SETUP gestart. Uw scherm ziet er dan ongeveer zo uit:

```
            MS-DOS 3.30 setup programma
       Copyright(c) Tulip(r) Computers 1987
doelschijf:   B (dubbele dichtheid)
subdirectory: \

Land code:                      Nederland
Hardware-codetabel:             Verenigde Staten

Printer poort:             LPT1
Type printer:              Geen
Codetabel voor printer:    Multi-talig

Printer poort:             LPT2
Type printer:              Geen
Codetabel voor printer:    Multi-talig
```

Afhankelijk van de configuratie van uw computer, vermeldt de regel "doelschijf" bijvoorbeeld: "*A: (dubbele dichtheid)*" of "*C: (vaste schijf)*".
In de regel "subdirectory" kan ook een schuine streep ("\") vermeld zijn.

Als u een computer hebt zonder vaste schijf; dus met uitsluitend diskette-stations, lees dan de volgende paragraaf. Als u wél een vaste schijf hebt, sla dit gedeelte dan over en ga naar de paragraaf "MS-DOS installeren op een vaste schijf", op bladzijde 24.

MS-DOS installeren op diskettes

Dit hebt u nodig om SETUP te starten:

- De originele MS-DOS 3.30 diskettes (3 diskettes)
- Enkele nieuwe, lege diskettes. (Hoeveel u er nodig hebt, hangt af van de opslagcapaciteit van de diskettes. Als uw diskette-station bijvoorbeeld geschikt is voor 5,25" diskettes met dubbele dichtheid, hebt u 3 diskettes nodig).

Belangrijk: De lege diskettes mogen *niet* van dit type zijn: *160/180Kb (enkelzijdig).*

Wanneer u voor de eerste keer MS-DOS start met behulp van de originele systeem-diskette die bij uw systeem geleverd werd, zal het programma SETUP automatisch worden geladen en gestart. Volg nu onderstaaande aanwijzingen nauwkeurig op:

1 Plaats de originele MS-DOS diskette in station A en sluit het station.

2 Schakel eerst de monitor en overige randapparatuur in (zoals printers e.d.)

3 Schakel nu de computer in en wacht dan tot op uw beeldscherm het *MS-DOS 3.30 setup programma* verschijnt.

4 In het overzicht dat nu op uw scherm te zien is, maakt u keuzes met behulp van de cursor-toetsen (de toetsen met de pijltjes omhoog, omlaag, naar links en naar rechts). Probeer het eens: Verplaats het cursor-blok een regel naar beneden door op de CURSOR OMLAAG toets te drukken. En verplaats de cursor nu weer naar boven door op de CURSOR OMHOOG toets te drukken. U bent nu weer op de "doelschijf"-regel. Druk nu op de CURSOR RECHTS toets. U ziet nu dat de "A:" veranderd is in "B:". (Tenzij u slechts één diskette-station hebt). Selecteer nu het station waarin u de kopie van uw MS-DOS diskettes wilt maken, met behulp van de CURSOR RECHTS toets. Als u bijvoorbeeld twee stations voor 5.25" dubbele dichtheid diskettes hebt, kiest u "B:".

5 Druk op de CURSOR OMLAAG toets om naar de "subdirectory"-regel te gaan. Als hier alleen een schuine streep ("\") staat, hoeft u niets te veranderen. Het is ook mogelijk dat er "\system" staat. U kunt desgewenst met de BACKSPACE toets deze naam verwijderen en een andere subdirectory-naam typen, of alleen de schuine streep laten staan om de hoofd-directory aan te geven.

6 Druk op de CURSOR OMLAAG toets om naar de "Landcode"-regel te gaan. Waarschijnlijk is de juiste naam (Nederland) al ingevuld. U kunt een ander land kiezen met de CURSOR LINKS en CURSOR RECHTS toetsen. Uw computer moet weten in welk land u werkt in verband met de juiste notatie van datum en tijd en de keuze van het decimale teken. Merk op dat bij het kiezen van een land ook de naam in de volgende regel ("Hardware-codetabel") soms mee verandert.

Meer over codetabellen in Appendix E van uw MS-DOS handleiding.

7 Druk nu enkele keren op de CURSOR OMLAAG toets om naar de regel "Type printer" in het LPT1-kader te gaan.

```
                MS-DOS 3.30 setup programma
           Copyright(c) Tulip(r) Computers 1987
doelschijf:   B: (dubbele dichtheid)
subdirectory: \

Land code:                        Nederland
Hardware-codetabel:               Verenigde Staten

Printer poort:             LPT1
Type printer:              Geen
Codetabel voor printer:    Multi-talig

Printer poort:             LPT2
Type printer:              Geen
Codetabel voor printer:    Multi-talig
```

Als u een IBM 4201 of 5205 printer hebt, kies dan de juiste printer met de CURSOR RECHTS of de CURSOR RECHTS toets. Ga dan met de CURSOR OMLAAG toets naar de regel "Codetabel voor printer" en kies een codetabel met de CURSOR RECHTS of de CURSOR RECHTS toets.

Als u géén IBM 4201 of 5205 printer hebt, kies dan "Geen", en laat "Multi-talig" in de regel daaronder ongewijzigd.

8 Herhaal stap 7 voor eventuele andere LPT poorten van uw machine.

9 Druk dan op de cursor omlaag toets tot het cursor-blok uit het kader verdwijnt. Op het scherm ziet u nu de vraag:

```
Printer poort:             LPT1
Type printer:              Geen
Codetabel voor printer:    Multi-talig

Printer poort:             LPT2
Type printer:              Geen
Codetabel voor printer:    Multi-talig

                     Zijn deze instellingen correct (J/N)?
```

10 Controleer of alle gemaakte keuzes correct zijn. Als dat niet zo is, typt u "N" (Nee) en drukt u op ENTER. De cursor gaat dan weer bovenaan in het kader staan, waarna u de nodige correcties kunt aanbrengen. Als alles goed is, typt u "J" (Ja) en drukt u op ENTER. Het programma SETUP leest nu even in station A en dan verschijnt deze melding op het scherm:

```
FORMAT wordt nu uitgevoerd.....
Plaats nieuwe diskette in station B:
en druk op ENTER om verder te gaan
```

Als u in de "doelschijf"-regel station B: hebt gekozen, wordt nu aan u gevraagd een nieuwe diskette in station B te plaatsen. Doe dat en druk dan op ENTER. De diskette wordt nu geformatteerd. (Meer over het formatteren van diskettes leest u in hoofdstuk 6, "Hoe u MS-DOS opdrachten gebruikt"). Vervolgens worden de systeembestanden gekopieerd naar de doelschijf in station B. Als dat nodig is, zal het programma u vragen de juiste diskette in het station te plaatsen.

11 Nu vraagt Setup om een naam (een "volume-label") voor de kopie-diskette:

```
FORMAT wordt nu uitgevoerd.....
Plaats nieuwe diskette in station B:
en druk op ENTER om verder te gaan

Indelen voltooid
Systeem overgezet

Volume-label (max. 11 tekens; indien geen label: ENTER):
```

Typ een naam (bv. "systeem") en druk op ENTER.

12 Het programma **format** vraagt nu of u nog meer diskettes wilt formatteren. Als u dat wilt typt u "J" (Ja) en drukt u op ENTER. Als u geen diskettes meer wilt formatteren antwoordt u met "N" (Nee).

13 SETUP kopieert nu de bestanden van de originele MS-DOS diskette naar de nieuwe diskette die u zojuist hebt geformatteerd. Als het nodig is, zal SETUP u vragen om de juiste diskette in het juiste station te plaatsen. Als de originele diskette in station A geplaatst werd en de kopie in station B, dan zal dat niet nodig zijn.

Als SETUP de originele MS-DOS diskette wil gaan lezen, terwijl die niet in het diskette-station is geplaatst, vraagt het programma:

```
Plaats originele DOS-diskette nr. 1 in station A:
Druk op ENTER om verder te gaan
```

Als de diskette in het station geplaatst is, ziet u nu op het scherm een kader waarin de namen van de bestanden verschijnen die vanaf de originele diskette in het computer-geheugen worden gelezen:

```
┤ bezig met lezen ├
AUTO.BAT
4201.CPI
5202.CPI
ANSI.SYS
CHKDSK.COM
COUNTRY.SYS
DISPLAY.SYS
DRIVER.SYS
EGA.CPI
FASTOPEN.EXE
FDISK.COM
FORMAT.COM
KEYB.COM
```

Als SETUP de bestanden naar de kopie-diskette wil gaan schrijven, terwijl die niet in het station geplaatst is, verschijnt deze melding:

```
Plaats KOPIE DOS-diskette nr. 1 in station A:
Druk op ENTER om verder te gaan
```

Als de diskette in het station geplaatst is, ziet u nu op het scherm een kader waarin de namen van de bestanden verschijnen die naar de kopie-diskette geschreven worden:

```
bezig met schrijven
AUTO.BAT
4201.CPI
5202.CPI
ANSI.SYS
CHKDSK.COM
COUNTRY.SYS
DISPLAY.SYS
DRIVER.SYS
EGA.CPI
FASTOPEN.EXE
FDISK.COM
FORMAT.COM
KEYB.COM
```

14 Als SETUP klaar is met het kopiëren van de eerste diskette, vraagt het programma u de tweede diskette in het juiste station te plaatsen om te worden gekopieerd. Tenslotte vraagt SETUP ook om de derde en laatste van de originele DOS-diskettes.

Nadat u op deze manier een werkkopie van uw MS-DOS diskettes hebt gemaakt, bergt u de originele diskettes op een veilige plaats op. Van nu af aan kunt u uw kopie gebruiken om MS-DOS op uw computer te starten.

Omdat uw systeem geen vaste schijf heeft, kunt u de volgende paragraaf overslaan. Lees verder op blz. 27 bij "MS-DOS starten".

MS-DOS installeren op een vaste schijf

Dit hebt u nodig om SETUP te starten:

- De originele MS-DOS 3.30 diskettes (3 diskettes)
- Een computer met een vaste schijf

Wanneer u voor de eerste keer MS-DOS start met behulp van de originele systeem-diskette die bij uw systeem geleverd werd, zal het programma SETUP automatisch worden geladen en gestart. Volg nu onderstaaande aanwijzingen nauwkeurig op:

1 Plaats de originele MS-DOS diskette in station A en sluit het station.

2 Schakel eerst de monitor en overige randapparatuur in (zoals printers e.d.)

3 Schakel nu de computer in en wacht dan tot op uw beeldscherm het *MS-DOS 3.30 setup programma* verschijnt.

4 In het overzicht dat nu op uw scherm te zien is, maakt u keuzes met behulp van de cursor-toetsen (de toetsen met de pijltjes omhoog, omlaag, naar links en naar rechts). Probeer het eens: Verplaats het cursor-blok een regel naar beneden door op de CURSOR OMLAAG toets te drukken. En verplaats de cursor nu weer naar boven door op de CURSOR OMHOOG toets te drukken. U bent nu weer op de "doelschijf"-regel. Druk nu op de CURSOR RECHTS toets. U ziet nu dat de "C:" vervangen is door een "A:" (een diskette-station). Druk nu op de CURSOR LINKS toets om de vaste schijf C te kiezen als doelschijf.

```
            MS-DOS 3.30 setup programma
       Copyright(c) Tulip(r) Computers 1987
doelschijf:    C: (vaste schijf)
subdirectory:  \system

Land code:                      Nederland
Hardware-codetabel:             Verenigde Staten

Printer poort:           LPT1
Type printer:            Geen
Codetabel voor printer:  Multi-talig

Printer poort:           LPT2
Type printer:            Geen
Codetabel voor printer:  Multi-talig
```

5 Druk op de CURSOR OMLAAG toets om naar de "subdirectory"-regel te gaan. Als hier "\system" staat, hoeft u niets te veranderen. U kunt echter als u dat wilt, met de BACKSPACE toets de naam verwijderen en een andere subdirectory-naam typen of de schuine streep ("\") laten staan om de hoofd-directory aan te geven.

6 Druk op de CURSOR OMLAAG toets om naar de "Landcode"-regel te gaan. Waarschijnlijk is de juiste naam (Nederland) al ingevuld. U kunt een ander land kiezen met de CURSOR LINKS en CURSOR RECHTS toetsen. Uw computer moet weten in welk land u werkt in verband met de juiste notatie van datum en tijd en de keuze van het decimale teken. Merk op dat bij het kiezen van een land ook de naam in de volgende regel ("Hardware-codetabel") soms mee verandert.

Meer over codetabellen in Appendix E van uw MS-DOS handleiding.

7 Druk nu enkele keren op de CURSOR OMLAAG toets om naar de regel "Type printer" in het LPT1-kader te gaan.

```
┌────────────┤ MS-DOS 3.30 setup programma ├────────────┐
            Copyright(c) Tulip(r) Computers 1987
doelschijf:   C: (vaste schijf)
subdirectory: \system
──────────────────────────────────────────────────
Land code:                      Nederland
Hardware-codetabel:             Verenigde Staten
──────────────────────────────────────────────────
Printer poort:            LPT1
Type printer:             Geen
Codetabel voor printer:   Multi-talig
──────────────────────────────────────────────────
Printer poort:            LPT2
Type printer:             Geen
Codetabel voor printer:   Multi-talig
```

Als u een IBM 4201 of 5205 printer hebt, kies dan de juiste printer met de CURSOR RECHTS of de CURSOR RECHTS toets. Ga dan met de CURSOR OMLAAG toets naar de regel "Codetabel voor printer" en kies een codetabel met de CURSOR RECHTS of de CURSOR RECHTS toets.

Als u géén IBM 4201 of 5205 printer hebt, kies dan "Geen", en laat "Multi-talig" in de regel daaronder ongewijzigd.

8 Herhaal stap 7 voor eventuele andere LPT poorten van uw machine.

9 Druk dan op de cursor omlaag toets tot het cursor-blok uit het kader verdwijnt. Op het scherm ziet u nu de vraag:

```
Printer poort:            LPT1
Type printer:             Geen
Codetabel voor printer:   Multi-talig
──────────────────────────────────────────────────
Printer poort:            LPT2
Type printer:             Geen
Codetabel voor printer:   Multi-talig

                    Zijn deze instellingen correct (J/N)?
```

10 Controleer of alle gemaakte keuzes correct zijn. Als dat niet zo is, typt u "N" (Nee) en drukt u op ENTER. De cursor gaat dan weer bovenaan in het kader staan, waarna u de nodige correcties kunt aanbrengen. Als alles goed is, typt u "J" (Ja) en drukt u op ENTER. Het programma SETUP leest nu even in station A en dan verschijnt deze melding op het scherm:

```
FORMAT wordt nu uitgevoerd.....

WAARSCHUWING, ALLE INFORMATIE OP VASTE SCHIJF
IN STATION C: ZAL VERLOREN GAAN!
Starten met indelen (J/N) ?
```

Als de vaste schijf van uw computer nog nooit is gebruikt, druk dan op "J" (Ja) om de vaste schijf te formatteren.

11 Wanneer de vaste schijf geformatteerd is, vraagt het programma u om een naam (een "volume-label") voor de schijf:

```
Volume label (max. 11 tekens; indien geen label: ENTER):
```

Typ een volume-label (bijv. "HD-JAN") en druk op ENTER.

12 **Als uw vaste schijf nog geen DOS-partitie bevat, zal SETUP nu het configuratieprogramma Fdisk starten. Een complete beschrijving van Fdisk vindt u in Appendix D van uw MS-DOS handleiding, "Het configureren van de vaste schijf". Als u gereed bent met het creëren van een DOS-partitie, moet u het programma SETUP opnieuw starten: Zorg dat de originele MS-DOS diskette nr. 1 in station A is geplaatst en druk dan gelijktijdig op de toetsen CTRL-ALT-DEL. Herhaal nu de stappen 1 tot en met 9.**

13 Wanneer Setup opnieuw deze melding toont: "FORMAT wordt nu uitgevoerd...", en vraagt of u verder wilt gaan met indelen, moet u "N" (Nee) typen. Het programma zal nu de bestanden van de originele DOS-diskette kopiëren naar de vaste schijf.

Terwijl SETUP de originele diskette leest, ziet u op het scherm een kader waarin de namen van de bestanden verschijnen die vanaf de originele diskette in het computer-geheugen worden gelezen:

```
bezig met lezen
AUTO.BAT
4201.CPI
5202.CPI
ANSI.SYS
CHKDSK.COM
COUNTRY.SYS
DISPLAY.SYS
DRIVER.SYS
EGA.CPI
FASTOPEN.EXE
FDISK.COM
FORMAT.COM
KEYB.COM
```

Als SETUP de bestanden naar de kopie-diskette gaat schrijven, ziet u op het scherm een kader waarin de namen van de bestanden verschijnen die naar de kopie-diskette geschreven worden:

```
bezig met schrijven
AUTO.BAT
4201.CPI
5202.CPI
ANSI.SYS
CHKDSK.COM
COUNTRY.SYS
DISPLAY.SYS
DRIVER.SYS
EGA.CPI
FASTOPEN.EXE
FDISK.COM
FORMAT.COM
KEYB.COM
```

14 Als SETUP klaar is met het kopiëren van de eerste diskette, vraagt het programma u de tweede diskette in het station te plaatsen om te worden gekopieerd. Tenslotte vraagt SETUP ook om de derde en laatste van de originele DOS-diskettes. Nadat alle drie diskettes gekopieerd zijn naar de vaste schijf, bergt u de originele DOS-diskettes op een veilige plaats op. Van nu af aan kunt u uw systeem opstarten vanaf de vaste schijf.

MS-DOS starten

MS-DOS STARTEN VANAF EEN DISKETTE

Als uw computer nog niet ingeschakeld is:

1 Plaats de DOS systeem-diskette in station A en sluit het station.

2 Schakel eerst de monitor en overige randapparatuur in (zoals printers e.d.) en vervolgens ook de computer.

3 Wacht even tot de computer enkele tests heeft uitgevoerd.

Als uw computer al ingeschakeld is:

1 Plaats de DOS systeem-diskette in station A en sluit het station.

2 Druk gelijktijdig op de toetsen CTRL-ALT-DEL.

3 Wacht even tot de computer enkele tests heeft uitgevoerd

MS-DOS STARTEN VANAF EEN VASTE SCHIJF

U start MS-DOS vanaf de vaste schijf door één van deze twee mogelijkheden te kiezen:

- De computer inschakelen (als dat nog niet gebeurd is).
- De computer herstarten met de toetsen CTRL-ALT-DEL.

Opmerking:
Station A mag niet gesloten zijn wanneer u uw computer opstart vanaf de vaste schijf.

DATUM EN TIJD OPGEVEN

Als MS-DOS gestart is, ziet u een melding als deze op uw scherm:

```
Datum is nu ingesteld op vr  16-12-1988
Voer nieuwe datum in (dd-mm-jj): _
```

Op de plaats van de cursor kunt u de juiste datum opgeven als dat nodig is. De weekdag moet u niet opgeven. MS-DOS toont die steeds ter informatie.

Als de datum correct is drukt u op ENTER.

Stel bijvoorbeeld dat de juiste datum 31 juli 1988 is. U kunt de datum dan als volgt opgeven:

`31-7-88` *of* `31/7/88` *of* `31.7.1988`

Na het opgeven van de datum, verschijnt deze melding op het scherm:

```
Tijd is nu ingesteld op 15:29:58,74
Voer nieuwe tijd in: _
```

De melding bestaat uit de uren, de minuten, de seconden, en honderdsten van seconden.

Als de tijd correct is drukt u op ENTER. Anders typt u de juiste tijd. Dat kan op verschillende manieren. Bijvoorbeeld:

`8:30` *of* `12:04` *of* `16:4`

Meer informatie over de opdrachten **date** en **time** leest u bij de beschrijving van die opdrachten in uw MS-DOS handleiding.

De A> is de MS-DOS prompt. Als u uw machine hebt gestart vanaf de vaste schijf, is C> de prompt. Aan het verschijnen van de prompt ziet u dat MS-DOS gereed is om opdrachten van u te ontvangen en uit te voeren.

6 HOE U MS-DOS OPDRACHTEN GEBRUIKT

Door middel van opdrachten kunt u met de computer "praten". U geeft een opdracht en de computer voert die uit. Opdrachten worden o.a. gebruikt voor:

- het kopiëren van bestanden en diskettes
- het afdrukken van tekstbestanden
- het verwijderen van bestanden
- het uitvoeren van programma's

Er zijn twee soorten opdrachten: *interne* en *externe* opdrachten.
Interne commando's bevinden zich al in het geheugen van de computer nadat u MS-DOS gestart hebt. U hoeft uw DOS-diskette dan ook niet te gebruiken om deze opdrachten uit te kunnen voeren.

Bij *externe* commando's moet u wel de DOS-diskette gebruiken. Deze opdrachten staan als bestanden op de diskette en moeten eerst in het geheugen geladen worden voordat ze uitgevoerd kunnen worden.

U kunt alleen een opdracht geven als er een "prompt" (bv. A>) op het scherm staat. U typt dan achter de prompt de opdracht en drukt op de ENTER toets.

In dit hoofdstuk leert u stap voor stap enkele MS-DOS opdrachten uitvoeren. Het gaat hier om opdrachten die u vaak nodig zult hebben.

Attentie In de volgende voorbeelden is uitgegaan van een DOS-diskette in station A. Als u in het bezit bent van een vaste schijf, en daarop uw DOS-bestanden gekopieerd hebt, dan kunt u alle interne en externe opdrachten direct uitvoeren. U kunt dan steeds de zin: "Plaats DOS-diskette in diskette-station A:" overslaan, en verder moet u C> lezen waar A> vermeld wordt.

Werken met diskettes

Hierna worden de belangrijkste MS-DOS opdrachten beschreven, die gebruikt worden voor het werken met diskettes. Dit zijn de opdrachten: **format**, **diskcopy**, **diskcomp** en **chkdsk**.

DISKETTES FORMATTEREN

Voordat u een nieuwe diskette kunt gebruiken moet u die eerst indelen. Dit wordt "formatteren" genoemd. Hierbij wordt de diskette op de juiste wijze ingedeeld voor het type diskettestation waar hij voor bestemd is. Verder wordt er ook gekeken of de diskette slechte of onbruikbare plaatsen heeft, èn er wordt een (lege) "directory" (een soort inhoudsopgave) gemaakt.
De diskette hoeft niet iedere keer opnieuw geformatteerd te worden, alléén de eerste keer dat u hem gebruikt. Als u een diskette formatteert die al informatie bevat, dan verdwijnt ALLE informatie van de diskette.

Bij het formatteren van een diskette hebt u nodig:

- de DOS werk-diskette (als u geen vaste schijf hebt)
- een of meerdere nieuwe, lege diskette(s).

FORMATTEREN OP EEN SYSTEEM MET EEN DISKETTE-STATION

1 Plaats de DOS werk-diskette in station A. Zorg dat MS-DOS gereed is en dat de prompt A> op het scherm staat.

2 Typ:

```
format b:
```

en druk op ENTER.

3 Op het scherm verschijnt nu de melding:

```
Plaats nieuwe diskette in station B:
en druk op ENTER om verder te gaan _
```

4 Verwijder de DOS-diskette nu uit station A.

5 Plaats de diskette die u wilt formatteren in station A en druk op ENTER.

Het formatteren begint nu en u ziet de nummers van de kop en de cilinder op het scherm. Als het formatteren gereed is, wordt dat op het scherm gemeld. Verder ziet u dan een overzicht dat er ongeveer zo uitziet:

```
xxxxxx bytes schijfcapaciteit
xxxxxx bytes beschikbaar op schijf

Nog een diskette formatteren (J/N)? _
```

6 Typ "N" (Nee) om te stoppen. Nu verschijnt de DOS-prompt A> weer op het scherm. Uw diskette is geformatteerd en gereed om te gebruiken.

of:

Typ "J" (Ja) om nog een diskette te formatteren. Herhaal de procedure vanaf stap 5.

FORMATTEREN OP EEN SYSTEEM MET TWEE DISKETTE-STATIONS

1 Plaats de DOS werk-diskette in station A. Zorg dat MS-DOS gereed is en dat de prompt A> op het scherm staat.

2 Typ:

```
format b:
```

en druk op ENTER.

3 Op het scherm verschijnt nu de melding:

```
Plaats nieuwe diskette in station B:
en druk op ENTER om verder te gaan _
```

4 Plaats de diskette die u wilt formatteren in station B en druk op ENTER.

Het formatteren begint nu en u ziet de nummers van de kop en de cilinder op het scherm. Als het formatteren gereed is, wordt dat op het scherm gemeld. Verder ziet u dan een overzicht dat er ongeveer zo uitziet:

```
xxxxxx bytes schijfcapaciteit
xxxxxx bytes beschikbaar op schijf

Nog een diskette formatteren (J/N)? _
```

5 Typ "N" (Nee) om te stoppen. Nu verschijnt de DOS-prompt A> weer op het scherm. Uw diskette is geformatteerd en gereed om te gebruiken

of

Typ "J" (Ja) om nog een diskette te formatteren. Herhaal de procedure vanaf stap 4.

DISKETTES KOPIEREN

Met de opdracht diskcopy kopieert u een hele diskette. Om deze opdracht uit te voeren hebt u nodig:

- de DOS werk-diskette
- de diskette die u wilt gaan kopieren
- een nieuwe, lege diskette

DISKCOPY OP EEN SYSTEEM MET EEN DISKETTE-STATION

1 Plaats de DOS werk-diskette in station A. Zorg dat MS-DOS gereed is en dat de prompt A> op het scherm staat.

2 Typ:

```
diskcopy a: b:
```

en druk op ENTER.

3 Op het scherm verschijnt nu de melding:

```
Plaats BRON diskette in station A:
en druk op ENTER om verder te gaan _
```

4 Verwijder de DOS-diskette nu uit station A.

5 Plaats de originele diskette die u wilt kopieren in station A en druk op ENTER. Het lampje van het diskette-station gaat aan terwijl de diskette wordt gelezen. Even later verschijnt de melding:

```
Plaats DOEL diskette in station A:
en druk op ENTER om verder te gaan _
```

6 Verwijder de bron-diskette nu uit station A.

7 Plaats de doel-diskette (de nieuwe lege diskette) in station A en druk op ENTER.

Opmerking: Afhankelijk van de hoeveelheid geheugen in uw computer, kan het gebeuren dat u de diskettes vaker moet verwisselen. Het programma diskcopy zal daar om vragen als dat nodig is.

Na het kopieren verschijnt de vraag:

```
Nog een diskette kopieren (J/N) _
```

8 Typ "N" (Nee) om te stoppen. Het systeem vraagt u nu om de diskette met *command.com* in station A te plaatsen. Plaats uw DOS werk-diskette in het station en druk op ENTER. Nu verschijnt de DOS-prompt A> weer op het scherm. Doe tenslotte een etiketje op de gemaakte kopie-diskette en schrijf daar met een viltstift op wat er op de schijf staat. Berg de originele diskette op een veilige plaats op.

of:

Typ "J" (Ja) om nog een diskette te kopieren. Herhaal de procedure vanaf stap 5.

DISKCOPY OP EEN SYSTEEM MET TWEE DISKETTE-STATIONS

1 Plaats de DOS werk-diskette in station A. Zorg dat MS-DOS gereed is en dat de prompt A> op het scherm staat.

2 Typ:

```
diskcopy a: b:
```

en druk op ENTER.

3 Op het scherm verschijnt nu de melding:

```
Plaats BRON diskette in station A:
Plaats DOEL diskette in station B:
en druk op ENTER om verder te gaan _
```

4 Verwijder de DOS-diskette nu uit station A.

5 Plaats de originele diskette die u wilt kopieren in station A.

6 Plaats de doel-diskette (de nieuwe lege diskette) in station B en druk op ENTER. De lampjes van de stations A en B gaan beurtelings aan terwijl de diskette wordt gekopieerd. Even later verschijnt de melding:

```
Nog een diskette kopieren (J/N) _
```

7 Typ "N" (Nee) om te stoppen. Nu verschijnt de DOS-prompt A> weer op het scherm. Doe tenslotte een etiketje op de gemaakte kopie-diskette en schrijf daar met een viltstift op wat er op de schijf staat. Berg de originele diskette op een veilige plaats op.

of:

Typ "J" (Ja) om nog een diskette te kopieren. Herhaal de procedure vanaf stap 5.

DISKETTES VERGELIJKEN

Met de opdracht diskcomp kunt u de inhoud van twee diskettes vergelijken. Gewoonlijk zult u deze opdracht gebruiken nadat u een diskette hebt gekopieerd, om te controleren of de kopie geheel identiek is aan de originele diskette. U hebt het volgende nodig:

- de DOS werk-diskette
- de originele diskette
- de kopie-diskette

DISKCOMP OP EEN SYSTEEM MET EEN DISKETTE-STATION

1 Plaats de DOS werk-diskette in station A. Zorg dat MS-DOS gereed is en dat de prompt A> op het scherm staat.

2 Typ:

```
diskcomp a: b:
```

en druk op ENTER.

3 Op het scherm verschijnt nu de melding:

```
Plaats EERSTE diskette in station A:
en druk op ENTER om verder te gaan _
```

4 Verwijder de DOS-diskette nu uit station A.

5 Plaats de originele diskette die u wilt vergelijken in station A en druk op ENTER. Het lampje van het diskette-station gaat aan terwijl de diskette wordt gelezen. Even later verschijnt de melding:

```
Plaats TWEEDE diskette in station A:
en druk op ENTER om verder te gaan _
```

6 Verwijder de originele diskette nu uit station A.

7 Plaats de kopie-diskette in station A en druk op ENTER.

Opmerkingen: Afhankelijk van de hoeveelheid geheugen in uw computer, kan het gebeuren dat u de diskettes vaker moet verwisselen. Het programma diskcomp zal daar om vragen als dat nodig is.

Na het succesvol vergelijken verschijnt de vraag:

```
Vergelijking OK
Nog meer diskettes vergelijken (J/N) _
```

Als de diskettes niet identiek zijn, herhaal dan de opdrachten diskcopy en diskcomp.

8 Typ "N" (Nee) om te stoppen. Het systeem vraagt u nu om de diskette met *command.com* in station A te plaatsen. Plaats uw DOS werk-diskette in het station en druk op ENTER. Nu verschijnt de DOS-prompt A> weer op het scherm.

of:

Typ "J" (Ja) om nog meer diskettes te vergelijken. Herhaal de procedure vanaf stap 5.

DISKCOMP OP EEN SYSTEEM MET TWEE DISKETTE-STATIONS

1 Plaats de DOS werk-diskette in station A. Zorg dat MS-DOS gereed is en dat de prompt A> op het scherm staat.

2 Typ:

```
diskcomp a: b:
```

en druk op ENTER.

3 Op het scherm verschijnt nu de melding:

```
Plaats EERSTE diskette in station A:
Plaats TWEEDE diskette in station B:
en druk.op ENTER om verder te gaan _
```

4 Verwijder de DOS-diskette nu uit station A.

5 Plaats de originele diskette die u wilt vergelijken in station A.

6 Plaats de kopie-diskette in station B en druk dan op ENTER. De lampjes van de diskette-stations gaan beurtelings aan terwijl de diskettes worden vergeleken. Na het succesvol vergelijken verschijnt de vraag:

```
Vergelijking OK
Nog meer diskettes vergelijken (J/N) _
```

Als de diskettes niet identiek zijn, herhaal dan de opdrachten diskcopy en diskcomp.

8 Typ "N" (Nee) om te stoppen. Nu verschijnt de DOS-prompt A> weer op het scherm.

of:

Typ "J" (Ja) om nog meer diskettes te vergelijken. Herhaal de procedure vanaf stap 5.

DISKETTES CONTROLEREN

Het is een goede gewoonte om regelmatig uw diskettes te controleren op eventuele fouten in sectoren of in de inhoudstabellen. Als er fouten zijn kunnen deze dan nog grotendeels hersteld worden.

Bij het controleren van een diskette hebt u nodig:

- de DOS werk-diskette (als u geen vaste schijf hebt)
- de diskette die u wilt gaan controleren

CHKDSK OP EEN SYSTEEM MET EEN DISKETTE-STATION

1 Plaats de DOS werk-diskette in station A. Zorg dat MS-DOS gereed is en dat de prompt A> op het scherm staat.

2 Typ:

```
chkdsk b:
```

en druk op ENTER.

3 Op het scherm verschijnt nu de melding:

```
Plaats diskette in station B:
en druk op ENTER om verder te gaan _
```

4 Verwijder de DOS-diskette nu uit station A.

5 Plaats de diskette die u wilt controleren in station A en druk op ENTER.

Een status rapport van chkdsk ziet er ongeveer zo uit:

```
Schijf DOS_330_D1  is gemaakt op 4 jan 1988 23:43

   362496 bytes totale schijfruimte
    53248 bytes in 3 verborgen bestanden
   306176 bytes in 26 gebruikersbestanden
     3072 bytes beschikbaar op schijf

   655360 bytes totaal geheugen
   411792 bytes beschikbaar
```

Opmerking: Als het systeem vraagt om de diskette met *command.com* in station A te plaatsen, moet u uw DOS werk-diskette in het station plaatsen en op ENTER drukken. Nu verschijnt de DOS-prompt A> weer op het scherm.

CHKDSK OP EEN SYSTEEM MET TWEE DISKETTE-STATIONS

1 Plaats de DOS werk-diskette in station A. Zorg dat MS-DOS gereed is en dat de prompt A> op het scherm staat.

2 Typ:

```
chkdsk b:
```

en druk op ENTER.

3 Op het scherm verschijnt nu de melding:

```
Plaats diskette in station B:
en druk op ENTER om verder te gaan _
```

4 Plaats de diskette die u wilt controleren in station A en druk op ENTER.

Een status rapport van chkdsk ziet er ongeveer zo uit:

```
Schijf DOS_338_D1  is gemaakt op 4 jan 1988 23:43

   362496 bytes totale schijfruimte
    53248 bytes in 3 verborgen bestanden
   306176 bytes in 26 gebruikersbestanden
     3072 bytes beschikbaar op schijf

   655360 bytes totaal geheugen
   411792 bytes beschikbaar
```

Werken met bestanden

Er zijn diverse MS-DOS opdrachten die betrekking hebben op bestanden. De meest gebruikte opdrachten zijn copy, type, rename, en del.

DE DIRECTORY OP HET SCHERM TONEN

De directory (inhoudsopgave) van een diskette bevat de bestandsnamen, de omvang van de bestanden en het tijdstip waarop ze gemaakt of gewijzigd werden. U hebt uw DOS werk-diskette niet nodig voor de opdracht dir, omdat dit een interne opdracht is. Zo komt de directory op uw scherm:

1 Zorg dat MS-DOS gereed is en dat de prompt A> op het scherm staat. Plaats de diskette waarvan u de directory wilt zien in station A.

2 Typ:

```
dir a:
```

en druk op ENTER.

Op uw scherm ziet u nu de bestandsnamen, bestandstypes, de grootte van de bestanden en de datum en tijd waarop ze werden gemaakt of gewijzigd. Voor elk bestand is er een regel met informatie. Aan het eind van de lijst wordt gemeld hoeveel ruimte er nog vrij is op de schijf. Tenslotte verschijnt de prompt A> weer op het scherm.
Hieronder ziet u een voorbeeld van een directory:

Note:

Als de lijst langer is dan een scherm, dan kunt u met CTRL-S (of met de PAUSE-toets) het afdrukken van de lijst op het scherm onderbreken. U kunt dan weer verder gaan door nogmaals op CTRL-S (of op de spatiebalk) te drukken.

EEN BESTAND KOPIEREN

Met de opdracht copy kunt u een of meer bestanden kopiëren naar dezelfde of naar een andere schijf. Uw DOS werk-diskette hebt u niet nodig omdat copy een interne opdracht is. U kunt een bestand *niet* naar dezelfde schijf onder dezelfde naam kopiëren. Dit hebt u nodig:

- de diskette met het bestand dat u wilt gaan kopiëren. (bron-diskette).
- de diskette waarnaar het bestand gekopieerd moet worden. (doel-diskette).

COPY OP EEN SYSTEEM MET EEN DISKETTE-STATION

1 Plaats de bron-diskette in station A.

2 Typ:

```
copy a:bestand.typ b:
```

en druk op ENTER.

Vul de naam van het betreffende bestand in voor *bestand.typ*. Nu verschijnt deze melding op het scherm:

```
Plaats diskette in station B
en druk op een toets om verder te gaan
```

3 Verwijder de bron-diskette nu uit station A

4 Plaats de doel-diskette in station A en druk op ENTER.

Opmerking: Afhankelijk van de hoeveelheid geheugen in uw computer, kan het gebeuren dat u de diskettes vaker moet verwisselen. Het programma zal daar om vragen als dat nodig is.

Na het kopiëren verschijnt de melding:

```
1 bestand(en) gekopieerd
A>_
```

5 Verwijder de doel-diskette.

COPY OP EEN SYSTEEM MET TWEE DISKETTE-STATIONS

1 Plaats de bron-diskette in station A.

2 Plaats de doel-diskette in station B.

3 Typ:

`copy a:`*bestand.typ* `b:`

en druk op ENTER.

Vul de naam van het betreffende bestand in voor *bestand.typ*. De lampjes van de diskette-stations gaan beurtelings aan terwijl het bestand wordt gekopieerd. Na het kopiëren verschijnt de melding:

```
1 bestand(en) gekopieerd
A>_
```

4 Verwijder de diskettes nu uit de stations.

DE INHOUD VAN EEN BESTAND LEZEN

Met de opdracht **type** kunt u "in een bestand kijken". Dat wil zeggen; u kunt de inhoud van het bestand op het scherm tonen. Tekstbestanden verschijnen in normaal leesbare tekst. Andere bestanden, zoals programmabestanden, zullen allerlei andere tekens dan letters en cijfers te zien geven. Uw DOS werk-diskette hebt u niet nodig omdat type een interne opdracht is. Dit hebt u nodig:

- de diskette met het bestand dat u op het scherm wilt zien.
- de precieze naam van het bestand. Gebruik eventueel de opdracht dir om te kijken wat de naam is.

Zo leest u de inhoud van een tekstbestand:

1 Plaats de diskette met het bestand in station A.

2 Typ:

`type a:`*bestand.typ*

en druk op ENTER.

Vul de naam van het betreffende bestand in voor *bestand.typ*.

Opmerking:
Als de tekst te snel voorbijgaat over het scherm, dan kunt u met CTRL-S (of met de PAUSE-toets) het afdrukken van de tekst onderbreken. U kunt weer verder gaan door nogmaals op CTRL-S (of op de spatiebalk) te drukken.

3 Nadat het hele bestand getoond is, verschijnt de MS-DOS prompt A> weer op het scherm.

DE NAAM VAN EEN BESTAND WIJZIGEN

Met de opdracht **rename** kunt u een bestand een andere naam geven. Uw DOS werk-diskette hebt u niet nodig omdat **rename** een interne opdracht is. Dit hebt u nodig:

- de diskette met het bestand waarvan u de naam wilt wijzigen.
- de precieze naam van het bestand. Gebruik eventueel de opdracht dir om te kijken wat de naam is.

Opmerking: U kunt ook de afkorting **Ren** typen in plaats van **Rename**.

Zo wijzigt u de naam van een bestand:

1 Plaats de diskette met het te hernoemen bestand in station A.

2 Typ:

`type ren a:`*naam1.typ naam2.typ*

en druk op ENTER.

Vul de bestaande naam van het bestand in voor *naam1.typ* en de nieuwe naam voor *naam2.typ.*

3 Nadat het bestand hernoemd is, verschijnt de MS-DOS prompt A> weer op het scherm.

Met de opdracht dir kunt u de naam van het bestand op het scherm zien.

EEN BESTAND VAN DE SCHIJF VERWIJDEREN

Als u een bestand dat u niet langer nodig hebt, wilt verwijderen van de schijf, gebruikt u de opdracht del ("DELete" = verwijderen). Zo maakt u ruimte vrij voor nieuwe bestanden. En het voorkomt ook vergissingen.

BELANGRIJK: *Denk goed na voordat u bestanden verwijdert. Een bestand dat met* del *verwijderd is, kan niet meer worden teruggehaald!*

Uw DOS werk-diskette hebt u niet nodig omdat del een interne opdracht is. Dit hebt u nodig:

- de diskette met het bestand dat u wilt verwijderen.
- de precieze naam van het bestand. Gebruik eventueel de opdracht dir om te kijken wat de naam is.

Zo verwijdert u een bestand:

1 Plaats de diskette met het te verwijderen bestand in station A.

2 Typ:

`del a:`*bestand.typ*

en druk op ENTER.

Vul de naam van het betreffende bestand in voor *bestand.typ*.

3 Nadat het bestand verwijderd is, verschijnt de MS-DOS prompt A> weer op het scherm.

Handige tips

Tot slot nog enkele tips:

- Maak regelmatig kopieën van uw diskettes.
- Controleer uw diskettes regelmatig met chkdsk.
- Controleer steeds of u de juiste opdrachten en bestandsnamen typt.
- Zorg er voor dat de juiste diskettes in de juiste stations zijn geplaatst.
- Gebruik het bestandstype goed. (Het wordt bijvoorbeeld bij BASIC-bestanden gemakkelijk vergeten om het bestandstype *.bas* op te geven).
- Raadpleeg uw MS-DOS handleiding voor meer informatie. U zult onder andere veel gemak hebben van het gebruik van de MS-DOS functie- en bewerkingstoetsen.

WOORDENLIJST

.

Deze afkorting betekent "alle bestanden op de schijf." Het commando "copy a:*.* b:" betekent "kopieer alle bestanden van de diskette in diskette-station A naar de diskette in diskette-station B."

ALT-TOETS

Dit is een uitbreiding van het toetsenbord om bijvoorbeeld karakters die niet op het toetsenbord voorkomen te genereren. De ALT toets wordt altijd in combinatie met andere toetsen gebruikt. Bijvoorbeeld: CTRL-ALT-DEL.

ANNULEREN

Dit is een antwoord dat u aan MS-DOS kunt geven als u ziet dat er een fout in een eenheid is opgetreden. "Annuleer" betekent "stop de opdracht of programma wat nu wordt uitgevoerd." Typ "A" voor Annuleren als u een medling als: "Annuleren, Herhalen, Negeren?" op uw beeldscherm ziet.

APPARAATFOUTEN

Apparaatfouten zijn fouten die MS-DOS toont tijdens het lezen of schrijven van of naar eenheden die op uw computer zijn aangesloten. Eenheden kunnen printers, diskette- of vaste schijfstations, of beeldschermen zijn.

APPLICATIEPROGRAMMA

Een applicatieprogramma wordt ook wel applicatie-software of kortweg software genoemd. Deze programma's bevatten instructies voor de computer en zijn geschreven in machinetaal. Applicatieprogramma's worden meestal op diskettes geleverd.

BASIC

BASIC is de afkorting van Beginner's All-purpose Symbolic Instruction Code. Vrij vertaald is BASIC een computertaal voor algemeen gebruik. Het is meestal de eerste computertaal die veel mensen leren als ze met een computer gaan werken.

BEELDSCHERM

Een beeldscherm (Monitor) lijkt op een televisietoestel. Het wordt op uw computer aangesloten zodat u kunt communiceren met MS-DOS.

BESTAND

Een bestand is een groep bij elkaar behorende informatie. Een bestand op een diskette kan vergeleken worden met een ordner uit een documentenkast. Zo'n ordner kan bijvoorbeeld de namen en adressen bevatten van uw relaties en daarop zou RELATIES kunnen staan. Deze gegevens zouden ook in een bestand op diskette opgeslagen kunnen zijn met dezelfde naam. Programma's zijn ook bestanden.

BESTANDSNAAM

Een bestandsnaam is aan bepaalde regels gebonden. Een bestandsnaam mag 1 tot 8 karakters lang zijn, daaraan kunt u een bestandstype toevoegen. Het bestandstype mag 1 tot 3 karakters lang zijn en moet vooraf gegaan worden door een punt (.). VANMIJ.DOC is een voorbeeld van een bestandsnaam. Voor MS-DOS zijn bepaalde bestandsnamen gereserveerd en mogen niet door u gebruikt worden. Deze bestandsnamen zijn:

AUX CON LST PRN NUL

BESTANDSTYPE

Het bestandstype in een bestandsnaam mag 1 tot 3 karakters lang zijn voorafgegaan door een punt. Bestandstype wordt veelal gebruikt om het soort bestand aan te geven: veel applicatieprogramma's voegen hun eigen bestandstype in de bestandsnaam toe die zij aanmaken. Alle BASIC bestanden gebruiken het bestandstype ".BAS". Zie ook Bestandsnaam.

BESTURINGSSYSTEEM

Een besturingssysteem is een groep programma's die de kontakten tussen de gebruiker en de computer verzorgt. Een besturingssysteem vertaalt uw opdrachten naar opdrachten voor de computer in zogenaamde machinetaal zodat deze de opgegeven taken kan verwerken, zoals bestanden aanmaken, programma's uitvoeren of documenten afdrukken. Zie ook Diskette-besturingssysteem.

BEWERKER

Een tekst- of regelbewerker is een programma waarmee u tekst kunt typen of wijzigen. Met alle tekstverwerkers kunt u karakters of regels verplaatsen, toevoegen of verwijderen. De MS-DOS bewerker ("Editor") wordt EDLIN genoemd en is een regelbewerker, dat betekent dat u daarmee alleen per regel kunt werken. Tekstverwerkers zijn beeldschermgeörienteerd. Hiermee kunt u over het gehele beeldscherm werken waardoor u meer overzicht op de tekst hebt. Over het algemeen gesproken zijn tekstverwerkingsprogramma's krachtige beeldschermgeörienteerde tekstverwerkers.

BIT

Dit is de kleinste eenheid die een computer kent. De waarde kan 0 (nul) of 1 (eén) zijn. Ook spreekt men wel van "Hoog" of Laag". Een karakter wordt samengesteld uit 8 bits. Een adres kan 8, 16 of 32 bits lang zijn. Zie ook byte.

BUFFER

Dit is een gereserveerd gedeelte in het geheugen dat MS-DOS gebruikt om gegevens over bestanden op te slaan.

BYTE

Een byte is een gebruikte maateenheid bij computers. Een byte bestaat uit 8 'bits' (binair getal). In een binair nummersysteem worden alleen twee gehele getallen gebruikt: 0 en 1. Dit getal wordt een 'bit' genoemd. Als u de opdracht Dir typt, dan toont MS-DOS de bestandsnamen en de grootte er van. De grootte van bestand1.doc is bijvoorbeeld 9600, wat voor 9600 bytes staat.

CONTROL-C

Dit is een toetscombinatie om een opdracht tijdens het uitvoeren te stoppen. Control-C wordt ook in EDLIN gebruikt om uit de invoegmodus te gaan.

CONTROL-S

Dit is een toetscombinatie om het weergeven op het beeldscherm stil te zetten als de tekst doorschuift. Zie ook Control-toets.

CONTROL-TOETS

Een Control-toets meestal afgekort tot "CTRL"-toets, is een toets die de mogelijkheid geeft om MS-DOS speciale opdrachten te laten uitvoeren zoals "stop de laatste opdracht" en "stop het schuiven van het beeld". De Control-toets wordt altijd in combinatie met andere toetsen gebruikt, daarvoor moet u de Control-toets tegelijkertijd met een andere toets indrukken. De algemene gebruikte Control-toets combinatie is Control-C (stoppen van een opdracht voordat die beëindigd is) en Control-S (stop schuiven van het beeld).

COPY

Dit is een MS-DOS opdracht. Hiermee kopieert u een of meer bestanden van de ene diskette naar de andere of op dezelfde diskette.

COUNTRY

Dit is het engelse woord voor landcode. Hiermee worden de datum-, tijd- en valutanotatie, en punten of komma's in bedragen en getallen ingesteld in het bestand CONFIG.SYS.

DEL

Del is een opdracht die u MS-DOS geeft. Del is de afkorting van 'delete' (verwijder) en geeft aan MS-DOS de opdracht om een of meer bestanden te verwijderen. Een ander woord voor delete is 'erase'.

DEVICE

Dit is de engelse benaming voor eenheden (diskette-stations, printers, enz.). Tevens worden hiermee de stuurprogramma's voor deze apparaten aangeduid.

DIR

Dir is een opdracht voor MS-DOS. Het is de afkorting voor 'directory'. MS-DOS toont de directory (inhoud) van een schijf als u "dir" typt. De opdracht "dir b:" toont de inhoud van de diskette in diskette-station B.

DIRECTORY

Een directory is een inhoudsopgave van een schijf. (Opmerking: als directory vertaald zou worden naar "inhoudsopgave" dan is dit niet volledig omdat een directory meer omvat dan alleen een opsomming van bestanden.) De directory geeft u informatie over bestandsnamen, grootte van de bestanden en de datum en tijd van aanmaken of van de laatste wijziging.

DISKCOPY

Diskcopy is een MS-DOS opdracht waarmee u diskettes kunt kopiëren. Diskcopy verlangt een blanco geformatteerde diskette voor de kopie.

DISKETTE

Een diskette (ook Floppy disk genoemd) is een flexibel schijfje voorzien van een magnetische laag en opgesloten in een beschermhoes met uitsparingen voor de opname/weergavekop en de aandrijving. Via het diskette-station kan hierop langs magnetische weg informatie opgeslagen en weer gelezen worden. Het is bedoeld als extra geheugen, daarom wordt het ook wel "extern geheugen" genoemd.

DISKETTE-BESTURINGSSYSTEEM

Een diskette-besturingssysteem is een groep van programma's die als een soort "vertaler" werken tussen u en uw computer. Het diskette-besturingssysteem wordt meestal op diskette(s) geleverd, maar u kunt dit besturingssysteem ook naar een vaste schijfeenheid kopieren als u die bezit.

DISKETTE-STATION

Een diskette-station is een compleet apparaat met een gleuf waarin magnetische schijven (diskettes) geschoven kunnen worden. Op deze diskettes kan langs magnetische weg informatie opgeslagen en weer gelezen worden. Het diskette-station is meestal in de computer ingebouwd maar kan ook als losse eenheid aangesloten worden. Het is bedoeld als extra geheugen, daarom wordt het ook wel "extern geheugen" genoemd.

DISPLAY

Zie Beeldscherm

DOS-DISKETTE

Hiermee wordt de kopie-diskette van de originele MS-DOS systeem-diskette bedoelt, dit is de diskette waar u normaal mee werkt. De originele MS-DOS systeem-diskette is opgeborgen op een veilige plaats en wordt alleen gebruikt om een nieuwe kopie te maken als dat nodig is.

DRIVE

Zie Diskette-station

EDLIN

EDLIN is een regelbewerker die met MS-DOS geleverd wordt. Zie ook Bewerker.

ENTER TOETS

De Enter toets heet soms ook RETURN of bevat een grote naar links wijzende pijl. Deze toets wordt bij het ingeven van tekst gebruikt om op een nieuwe regel te beginnen. De Enter toets wordt ook gebruikt na het ingeven van een MS-DOS opdracht om deze opdracht uit te voeren.

ERASE

Erase is een ander woord voor de MS-DOS opdracht Del. Zie ook Del.

FILE

Zie bestand

FLOPPY DISK

Zie Diskette

FORMAT

Format is een MS-DOS opdracht om een diskette opnieuw in te delen (formatteren). Er wordt hierdoor een zodanig patroon op de diskette geschreven dat MS-DOS dit kan herkennen. Ook wordt de diskette gecontroleerd op fouten of beschadigingen in de magnetische laag. Iedere nieuwe diskette moet eerst geformatteerd worden voordat MS-DOS ze kan herkennen.

FOUTMELDINGEN

Foutmeldingen worden door MS-DOS op het beeldscherm weergegeven als deze een fout heeft ontdekt tijdens het uitvoeren van een programma of opdracht. Zie Hoofdstuk 5 "MELDINGEN" voor een omschrijving van de foutmeldingen.

GEHEUGEN

Het geheugen staat gelijk met "computer opslag". De meeste programma's komen van een diskette of van een vaste schijf. Een programma wordt eerst van de schijf in het geheugen van de computer (intern geheugen) gelezen voordat het wordt uitgevoerd. Als u na de uitvoering een nieuw programma oproept dan wordt het voorgaande programma overschreven. Omdat het geheugen van de computer beperkt is, is dit het meest efficient gebruik van het geheugen. De grootte van het intern geheugen wordt aangegeven in kilobytes (zie ook Byte). Over het algemeen hebben computer die met MS-DOS werken een geheugen van 128 Kb of meer.

HARD DISK

Zie vaste schijf

HUIDIGE SCHIJFEENHEID

De huidige schijf of diskette-station is de eenheid waarop MS-DOS zoekt naar bestandsnamen die u typt. MS-DOS zoekt naar bestanden op de huidige schijfeenheid totdat u een andere huidige schijfeenheid opgeeft. De huidige schijfeenheidletter wordt altijd in de MS-DOS prompt weergegeven. Als bijvoorbeeld de prompt A> is, dan is "A" de huidige schijfeenheid.

INPUT

Zie invoer

INVOER

Invoer (Input) is informatie die aan de computer gegeven wordt. De invoer kan komen van het toetsenbord (als u opdrachten typt), programma's of zelfs van een andere computer. Zie ook uitvoer.

KOPIE-DISKETTE

Hiermee wordt elke diskette bedoeld die een kopie is van een originele diskette. Ook worden hier de diskettes mee aangeduid die gebruikt worden om de bestanden van een vaste schijf op te slaan, voor het geval er met de vaste schijf wat gebeurt. Maak regelmatig een kopie van uw bestanden op vaste schijf.

MEMORY

Zie geheugen

MONITOR

Zie Beeldscherm

MS-DOS ORIGINELE DISKETTE

Zie Originele MS-DOS diskette.

NEGEER

Dit is een antwoord op een foutmelding van een apparaat. Het deelt de computer mee dat de fout genegeerd moet worden en dat hij verder door moet gaan met de opdracht of programma. Met dit antwoord is het mogelijk dat informatie van de diskette verdwijnt. Typ "N" na de melding "Annuleer, Opnieuw, Negeer?".

OPDRACHT

Een opdracht is in feite een klein programma dat aan MS-DOS vertelt hoe hij een bepaalde opdracht moet uitvoeren. Een voorbeeld is de opdracht Dir dat aan MS-DOS opdracht geeft een directory-lijst (inhoud van de schijf) te tonen. Sommige opdrachten zijn "intern" wat betekent dat u ze niet ziet bij het weergeven van de directory. Andere opdrachten, zoals Format en Diskcopy staan op de diskette als programma's met het .EXE bestandstype. Het Format programma is bijvoorbeeld FORMAT.EXE genoemd.

OPERATING SYSTEM

Zie besturingssysteem

OPNIEUW

Dit is een antwoord wat u aan MS-DOS terug kunt geven op de foutmelding "Annuleer, Opnieuw, Negeer?". Opnieuw betekent, "herhaal de laatste opdracht". Meestal wilt u Opnieuw kiezen als u een fout hebt gecorrigeerd (zoals diskette plaatsen in, of de klep sluiten van, het diskette-station). Typ "O" voor Opnieuw als u de "Annuleer, Opnieuw, Negeer?" melding ziet.

ORIGINELE MS-DOS-DISKETTE

MS-DOS distribueert met de handleidingen een of meer diskettes ("originele-diskettes" genoemd). Maak altijd een kopie van deze diskettes voordat u ze gaat gebruiken. Zie ook Kopie-diskette.

OUTPUT

Zie uitvoer

PRINT

Dit is een MS-DOS opdracht voor het afdrukken van bestanden op uw afdrukeenheid.

PRINTER

Een afdrukeenheid (printer) is een apparaat wat op uw computer aangesloten kan worden. Het geeft u de mogelijkheid om bestanden af te drukken zodat u een "papierkopie" hebt van de opgeslagen informatie.

PROGRAMMA

Een programma is een komplete serie, in machinetaal geschreven, instructies die de computer precies vertellen wat hij moet doen (ook 'software' genoemd). Sommige MS-DOS opdrachten, zoals Diskcopy, zijn in wezen kleine programma's. Programma's worden als bestanden op schijf geschreven en hebben vaak een speciaal bestandstype om ze te herkennen als programma's. Een algemeen programma-bestandstype is ".COM" (voor *command* of opdracht) of ".EXE" (voor uitvoerbaar 'executable').

PROMPT

Een prompt is een melding van MS-DOS die tevens een antwoord verwacht in de vorm van een opdracht. Normaal bevat de MS-DOS prompt de letter van de huidige schijfeenheid en het "groter-dan" teken. Bijvoorbeeld B>.

RETURN TOETS

Zie ENTER toets

SCHIJF

Schijf is de algemene aanduiding voor een magnetisch plaatje waarop informatie opgeslagen kan worden. Als niet bepaald is of het een vaste schijf of diskette is dan wordt over schijf gesproken, zoals bij de opdracht Copy. Zie ook diskette of vaste schijf.

SCHIJFEENHEID

Schijfeenheid is de algemene aanduiding voor een vaste schijfeenheid of een diskette-station. De schijfeenheid is het complete apparaat waarop langs magnetische weg informatie opgeslagen en weer gelezen kan worden (zoals een cassette-recorder). Het is bedoeld als extra geheugen, daarom wordt het ook wel "extern geheugen" genoemd.

SCHIJFEENHEIDLETTER

Een schijfeenheidletter bestaat uit een letter gevolgd door een dubbele punt. Een schijfeenheidletter deelt aan MS-DOS mee op welke schijfeenheid hij moet zoeken naar een bestand. Bijvoorbeeld, de bestandsnaam "b:vanmij.txt" geeft aan MS-DOS de opdracht het bestand "vanmij.txt" te zoeken op schijfeenheid B.

SCHRIJFBEVEILIGING

Sommige diskettes zijn beveiligd; dat betekent dat u deze wel kunt lezen om de informatie te bekijken of gebruiken maar u kunt er niet op schrijven of de inhoud veranderen. Dit wordt een "schrijfbeveiligde" of "alleen-leesbare" diskette genoemd. Gewoonlijk hebben deze diskettes aan de rechterzijkant een plakker ('sticker') over een uitsparing geplakt. Als u deze plakker weghaalt zodat de uitsparing vrij komt dan kunt op deze diskettes schrijven. Als er geen uitsparing is dan is het niet mogelijk deze diskette te beschrijven.

SOFTWARE

Zie programma.

STUURPROGRAMMA (DRIVER)

Een drijver is een programma die zorgt voor het besturen en funktioneren van apparaten of andere 'hardware'. Voorbeelden hiervan zijn o. a. RAMDRIVE voor het besturen van een gedeelte in het geheugen dat hetzelfde werkt als een schijfeenheid, MOUSE voor het besturen van de muis.

SYSTEEM

Dit is de volledige computer-eenheid met toetsenbord, beeldscherm, besturingssysteem en bijbehorende programma's.

TEKSTVERWERKING

Een tekstverwerkingsprogramma is in het algemeen een bewerker voor tekst (invoegen, weghalen verplaatsen en opmaken) en manipuleren de informatie en/of tekst van of naar bestanden (Sommige verwerken beide funkties). Met tekstverwerking kunt u ingeven teksten indelen, bijvoorbeeld in kolommen of met dubbele regelafstand. Zie ook Bewerken.

TYPE

Dit is een MS-DOS opdracht die gebruikt wordt om de inhoud van bestanden op het beeldscherm zichtbaar te maken.

UITVOER

Uitvoer ('Output') is de informatie die naar een aangesloten apparaat gezonden wordt. Apparaten waarnaar uitvoer verzonden kan worden zijn onder andere: afdrukeenheden, beeldschermen en schijfeenheden. Een foutmelding bijvoorbeeld is uitvoer.

VASTE SCHIJF

Een vaste schijf is een compleet apparaat waarop langs magnetische weg informatie opgeslagen en weer gelezen kan worden. De schijf zit stofdicht in het apparaat opgesloten en kan niet verwisseld worden. De opslagcapaciteit is vele malen groter als van een diskette en het opslaan en lezen van informatie (toegangstijd) is veel sneller als van een diskette-station. Het is bedoeld als extra geheugen, daarom wordt het ook wel "extern geheugen" genoemd.